

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

ALISOW M.: **Gidroponika i jej preimuszczestwa** (Hydroponika i jej zalety). Ekonomika Sielskowo Chozajstwa, Moskwa 1964, nr 4, s. 44—54.

Hycroponika jest to uprawa roślin bez udziału gleby bądź bezpośrednio w wodzie, bądź na podłożu jałowym przez dostarczenie wodnych roztworów odżywczych, w urządzeniach na kształt cieplarni.

Ta nowa technika uprawy roślin została szeroko omówiona na podstawie doświadczeń prowadzonych ostatnio również w Związku Radzieckim. Na tej drodze uzyskiwano produkcję warzyw — głównie ogórków i pomidorów — otrzymując na ogół wyższe plony niż w uprawie na glebie. Pomimo kosztownych inwestycji na urządzenia doprowadzające odżywcze roztwory wodne — zdaniem autora — efektywność ekonomiczną tego rodzaju uprawy osiąga się dzięki zwiększeniu plonu i zmniejszeniu nakładu pracy, która jest zmechanizowana.

BAJAN K.: **Kółka rolnicze — aktualne problemy**. Nowe Drogi, Warszawa 1964, nr 4, s. 111—124.

Liczba kółek rolniczych w roku 1963 wynosiła 30 tys., liczba członków 1,2 mln, tj. 24% ogólnej ilości gospodarstw w kraju. W latach 1959—1963 do dyspozycji kółek rolniczych przekazano ze środków Funduszu Rozwoju Rolnictwa 13,4 mld złotych, z czego wykorzystano 5 mld złotych, tj. około 38%. Środki te w przeważającej mierze zostały wydane na mechanizację (96,5% kwoty rozdysponowanej). Natomiast sum stojących do dyspozycji wsi przeznaczonych na inne cele w rozmiarach ponad 3 mld zł kółka rolnicze nie wykorzystują.

W roku 1960 kółka rolnicze podjęły inicjatywę zagospodarowania gruntów Państwowego Funduszu Ziemi; do końca 1963 roku 4,5 tys. kółek zagospodarowało 125 tys. ha. Formy organizacyjne takiego zagospodarowania są bardzo różne.

Problemem niezmiernej wagi jest kształtowanie się właściwej współpracy pomiędzy kółkami rolniczymi a spółdzielczością wiejską. Najszersze formy współpracy wykształciły się pomiędzy Związkiem Kółek Rolniczych a spółdzielczością zaopatrzenia i zbytu, obejmując takie sprawy, jak zaopatrzenie w traktory i maszyny, nawozy, środki ochrony roślin, organizowanie punktów usługowych itp. Nie jest rozwiązana dotąd kwestia zaopatrywania kółek w paliwo i części zamienne.

Niezbędnym warunkiem usprawnienia współpracy kółek i spółdzielczości jest bezpośrednie zawieranie umów z organizacjami lokalnymi tych instytucji, nie porzeczając tylko na porozumieniu władz centralnych.

W końcu autor podkreśla, że dla aktywizacji pracy kółek niezbędne jest rozszerzenie ich uprawnień do współudziału w decyzjach o problemach produkcyjnych wsi i gospodarstw. Dotyczy to takich spraw, jak opiniowanie przy udzielaniu rolnikom pomocy przez państwo, realizacja programu tzw. agrominimum, zbytu produktów rolnych, zaopatrzenie wsi itp.

FRIEDE R.: **Problematika klasifikace (trǐdění) praci v zemědělství** (Problematyka klasyfikacji pracy w rolnictwie). Zemedelska Ekonomika, Praga 1964, nr 5, s. 343—356. Streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Normy opłaty pracy różnicowane są w zależności od ilości pracy, a szczególnie w zależności od rodzaju pracy. Klasyfikacja rodzajów pracy jest podstawą wymiaru stawek głównie w oparciu o różne kryteria porównawcze, wychodzące z dotychczasowego doświadczenia.

Jednakże w wyniku zmiany technicznych i organizacyjnych warunków, we współczesnym rolnictwie nastąpiły zmiany w strukturze zawodów i specjalności, powstają nowe rodzaje pracy, co wymaga wprowadzenia nowej klasyfikacji. Kryteria porównawcze przy różnicowaniu norm pracy i stawek płacy dotychczas stosowane nie są wystarczające dla nowej klasyfikacji ze względu na bardziej skom-

plikowaną technikę i technologię pracy. Z tych względów autor daje projekt wprowadzenia analityczno-punktowego systemu klasyfikacji różnych prac, który uwzględni złożoność prac, warunki, w których są dokonywane i stopień odpowiedzialności za ich wykonanie.

GÓRKA-NIWIŃSKI S.: Czynniki kształtujące rozwój rolnictwa i jego produkcję. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie, 1963, nr 11, s. 69—83.

Autor wyodrębnia trzy grupy czynników rozwoju rolnictwa:

A. Czynniki środowiskowe:

1. Warunki geograficzno-przyrodnicze (obszar, położenie lokalne i rzeźba terenu, klimat, gleby, naturalne stosunki wodne, fauna i flora);

2. Środowiskowe stosunki gospodarcze (stosunki demograficzne, transportowo-komunikacyjne, ogólnogospodarcze, przemysłowe, towarowo-pieniężne, oświatowe i naukowo-badawcze);

B. Siły wytwórcze:

1. Siła robocza — administracyjno-kierownicza i wykonawcza.

2. Środki produkcji — środki pracy i przedmioty pracy.

C. Wielozakresowa organizacja jako świadoma działalność ludzka.

Organizacja zewnętrzna obejmuje kierunek rozwoju produkcji rolnej w całym państwie. Jest ona wypadkową siłą ustroju społeczno-gospodarczego i stosunków produkcji w nim powstałych.

Organizacja wewnętrzna odnosi się do konkretnego przedsiębiorstwa rolnego i obejmuje całość produkcji, jak i poszczególne jej działy. Składa się na to organizowanie procesu produkcji (pojęcie szersze) i organizowanie procesu pracy (pojęcie węższe).

Odpowiedź na pytanie, który z wymienionych czynników w jakim stopniu decyduje w rozwoju rolnictwa — zdaniem autora — należy do badań makro- i mikroekonomicznych.

GUCWA S.: Drogi prowadzące do likwidacji importu zboża. Życie Gospodarcze. Warszawa 1964, nr 22, s. 1 i 9.

U podstaw założenia możliwości nie tylko zmniejszenia importu zbóż, lecz całkowitej likwidacji tego importu leży przyjęte w planie na lata 1966—1970 przewidywanie, że plony 4 zbóż w tym okresie mają wzrosnąć co najmniej o 3,3 q z 1 ha i osiągnąć średnio w kraju 21 q.

Uzyskanie takiego wzrostu plonów ma nastąpić w wyniku oddziaływania szeregu czynników. W szczególności ma nastąpić znaczne zwiększenie nawożenia mineralnego do poziomu 130—140 kg NPK w czystym składniku na 1 ha oraz w pewnym stopniu także nawożenia organicznego; przyspieszenie częstotliwości wymiany ziarna siewnego z 4 lat na okres 2—3-letni; objęcie całej powierzchni zbóż ochroną przed chorobami i szkodnikami oraz walka z chwastami.

Również doniosłym środkiem uzyskania większych zbiorów zbóż są zabiegi w kierunku uregulowania struktury zasiewów w grupie samych roślin zbożowych przez zwiększenie udziału uprawy zbóż bardziej wydajnych kosztem mniej wydajnych. Niezbędne też są zmiany w strukturze zasiewów wszystkich roślin uprawnych, przede wszystkim w kierunku zwiększenia powierzchni roślin motylkowych mających duży wpływ na podniesienie żyzności gleb i poprawę stanowisk.

Poza środkami oddziaływującymi na wzrost produkcji zbóż, niezbędne jest też uruchomienie środków powodujących wzrost skupu zbóż od rolników, między innymi poprzez kontraktację, szczególnie pszenicy.

Wolniejsze tempo przyrostu trzody i drobiu, zmniejszenie pogłowia koni oraz zmiany w sposobie żywienia zwierząt mogą też skutecznie oddziaływać na uzyskanie planowanej wielkości produkcji towarowej.

Problem więc likwidacji importu, zdaniem autora, jest przy użyciu wszystkich wymienionych środków operacją trudną, lecz w pełni wykonalną.

JALLAS G., SCHWARZBACH R.: Zur Stellung des Transportes im Rahmen des Handarbeits- und Zugkraftaufwandes sozialistischer Landwirtschaftsbetriebe W sprawie udziału transportu w ramach nakładów pracy ręcznej i pociągowej w uspołecznionych gospodarstwach rolnych. Zeitschrift für Agrarökonomik, Berlin 1964, nr 4, s. 121—128.

Socjalistyczne warunki produkcji w rolnictwie spowodowały zwiększenie znaczenia transportu. Zaplanowana intensyfikacja produkcji rolnej zwiększy w najbliższych latach zapotrzebowanie na transport o 15 do 20%.

Autorzy dokonali szczegółowych badań nakładów pracy ręcznej i pociągowej w 10 gospodarstwach położonych w północnych okręgach NRD. W szczególności w nakładzie pracy ręcznej cały transport zajmuje 17%, zaś wewnętrzny transport pochłania 13% pracy. Praca końska w 71% użyta jest w znacznej swej części w transporcie wewnętrznym. Praca traktora użyta jest w transporcie w rozmiarach: w wewnętrznym 26%, w zewnętrznym 21%, ogółem 47%.

W gospodarstwach większych rozmiarów (ponad 1000 ha) udział transportu w pracy ręcznej jest stosunkowo mniejszy, zaś w pracy pociągowej, szczególnie zmechanizowanej — większy. Wynika to głównie z większych odległości.

W końcu autorzy wskazują na szereg środków mających na celu zmniejszenie nakładów pracy ręcznej i pociągowej w transporcie, jak usprawnienie organizacji transportu, unowocześnienie środków transportowych i urządzeń za- i wyładunkowych, ulepszenie dróg.

KOLESNIEW S. G.: Osnownyje woprosy teoriji spicjalizacii i koncictracii sielskochozajstwiennowo proizwodstwa (Podstawowe zagadnienia teorii specjalizacji i koncentracji produkcji rolnej). Izwiestja Timiriazewskiej Sielskochozajstwiennoj Akademii, Moskwa 1964, nr 1, s. 195—206.

Jako punkt wyjścia podaje autor definicję kierunku produkcji rolnej. Jest to określona część produkcji rolnej różniąca się od innych rodzajów tej produkcji przedmiotem pracy, narzędziami pracy, technologią, organizacją produkcji oraz końcowym wytworem. Główny akcent jest też położony nie na końcowy produkt, lecz na czynnik pracy i proces produkcyjny. Stąd też specjalizację przedsiębiorstwa rolnego pojmuje autor jako formę społecznego podziału pracy, zaś współdziałanie różnych kierunków wewnątrz gospodarstwa pojmuje jako formę podziału pracy między kierunkami i w obrębie poszczególnych kierunków.

Na ustalenie racjonalnej specjalizacji i prawidłowe jej rozmieszczenie wpływa wiele czynników, w szczególności rozmieszczenie przemysłu przetwarzającego surowce rolnicze, rozmieszczenie popytu ludności miejskiej i centrów przemysłowych, warunki transportu, zasobność w siłę roboczą, stopień uzbrojenia technicznego rolnictwa, warunki przyrodnicze.

Jako kryteria do oceny prawidłowości specjalizacji i rozmieszczenia autor podaje następujące rodzaje wskaźników: wielkość produkcji na jednostkę obszaru, wielkość produkcji na jednostkę czasu pracy, koszt własny jednostki produkcji, wielkość produkcji na jednostkę pieniężną nakładów.

KOPEĆ B.: Charakter cech ekonomicznych a rachunek korelacji w ekonomice gospodarstw. Roczniki Nauk Rolniczych, Warszawa 1964, Tom 77-G-2, s. 313—332. Streszczenie rosyjskie i angielskie.

Autor przeprowadza tezę, że dla obliczenia korelacji dwóch cech należy eliminować wpływ wszystkich innych cech na cechy badane. Po to, by dokonać takiej eliminacji należy daną zbiorowość badaną odpowiednio pogrupować. Dopiero wtedy wynik rachunku wykaże prawidłowe współzależności.

Dla udowodnienia swej tezy autor skonstruował teoretyczny model 16 typów gospodarstw różniących się między sobą czynnikami warunkującymi charakter organizacji i efektywności. Chodziło przy tym o jak największe zróżnicowanie gospodarstw. Następnie zgrupował poszczególne typy gospodarstw w dziesięciu zespołach cech, dokonując doboru (wyrównania) gospodarstw w różnych kombinacjach. Dla tak zgrupowanej zbiorowości gospodarstw obliczono współczynniki korelacji każdej z trzech cech: intensywność, wartość środków, ilość robotników przeliczeniowych — z czwartą cechą — produkcją gotową. Współczynniki te mają potwierdzać słuszność tezy autora.

Znaczną część artykułu poświęcono omówieniu podziału i charakteru cech ekonomicznych pod kątem widzenia wzajemnego ich oddziaływania i wzajemnego powiązania.

MIESZCZANKOWSKI M.: Uwagi o planie rozwoju rolnictwa. Życie Gospodarcze, Warszawa 1964, nr 19, s. 1 i 6.

Na tle planu rozwoju rolnictwa w latach 1966—1970 autor omawia aktualną sytuację rolnictwa jako punkt wyjścia do realizacji wytyczonych w planie zadań. Rozpatruje zmiany, jakie powinny zajść w proporcjach produkcji roślinnej i zwierzęcej na korzyść pierwszej oraz w proporcjach produkcji trzody i bydła na korzyść tej ostatniej. Omawia sprawę możliwości redukcji importu zbóż, co się

wiąże z perspektywami eksportu wytworów zwierzęcych. Następnie zastanawia się nad dynamiką spożycia ludności rolniczej i nierolniczej w najbliższych latach na tle kształtowania dochodów w tych grupach ludności. Podkreśla znaczenie, jakie ma dla rozwoju produkcji rolniczej jej opłacalność oraz optymalne relacje cen zbożowych i hodowlanych. W końcu podaje szereg uwag dotyczących struktury inwestycji rolniczych i sposobu wykorzystania Funduszu Rozwoju Rolnictwa przez Kółka Rolnicze.

Artykuł wprowadza czytelnika w najbardziej aktualne problemy polityki gospodarczej w odniesieniu do rolnictwa.

MYSLIVEC V.: Matematické metody a možnosti jejich použití v zemědělství (Matematyczne metody i możliwość ich stosowania w rolnictwie). Zemědělska Ekonomika, Praga 1964, nr 1—2, s. 3—10.

W zeszycie poświęconym odbytemu w Pradze w 1963 r. sympozjum na temat zastosowań metod matematycznych w ekonomice rolnictwa autor daje obszerny przegląd prac z tego zakresu licznych badaczy z różnych krajów. Wymienia szereg dawniejszych uczonych rosyjskich — między innymi Czernyszowa i Czuprowa — i współczesnych radzieckich, między innymi Niemczynowa. Dużo miejsca poświęca badaczom amerykańskim, w szczególności Heady'emu. Również wymienia badaczy holenderskich, włoskich, niemieckich, belgijskich, norweskich, węgierskich, szwajcarskich.

Z polskich badaczy wymienione są tylko trzy nazwiska — Lange, Nawrocki, Elandt. Pominęto między innymi Splawę-Neumanna, który jako najbliższy współpracownik Pearsona był jednym z prekursorów matematyzacji ekonomiki rolnictwa jeszcze w okresie międzywojennym.

OBUCHOWSKIJ W. M.: O kriteriach i pokazatelach racjonalnych rozmiarów kolchozów i sowchozów (O kryteriach i wskaźnikach racjonalnej wielkości kolchozów i sowchozów), Izwiestja Timiriazewskiej Sielskochozajstwiennoj Akademii, Moskwa 1964, nr 1, s. 207—215.

Większa część artykułu zawiera przegląd badań dokonanych w Związku Radzieckim na omawiany temat w ciągu ostatniego czterdziestolecia. W końcu zaś przytoczono wnioski z ostatnio dokonanych badań w obwodzie moskiewskim w warunkach podmiejskich. Najlepsze rezultaty osiągają tu sowchozy o obszarze 3,5—5 tys. ha, w których warzywa zajmują 25—30% zasiewów, zaś ziemniaki 10%. Łącznie wynosi to 1/3 produkcji towarowej sowchozu. Kierunkiem uzupełniającym jest tu produkcja mleka.

Największy rozmiar produkcji na jednostkę obszaru osiągają sowchozy o kierunku mlecznym posiadające do 8 tys. ha użytków rolnych. Utrzymują one bydła 3300—5500 sztuk, w tym 2000—3200 krów. Koszt własny produkcji mleka nie może tu być uznany za zadowalający.

Wielkość kolchozów w obwodzie moskiewskim waha się od 300 do 5500 ha. Nie stwierdzono, by wielkość kolchozu wpływała na ich osiągnięcia produkcyjne.

ROMANOW A.: Ekonomiczne zmiany w gospodarce chłopskiej a problemy socjologiczne wsi. Wieś Współczesna, Warszawa 1964, nr 6, s. 41—55.

System kierowania produkcją w gospodarce chłopskiej cechuje daleko posunięte rozproszenie dyspozycji, jak też rozproszenie usług związanych z funkcjonowaniem gospodarstwa. Autor podaje dla przykładu, że w powiecie kutnowskim współdziała z gospodarstwem chłopskim w spełnianiu przez nie zadań produkcyjnych 22 instytucje, między innymi kontraktacją ziemniaków zajmuje się 4 instytucje, 14 instytucji spełnia funkcje zaopatrzeniowe.

Na innym przykładzie trzech gospodarstw z różnych województw autor pokazuje rozmiar kontaktów, jakie te gospodarstwa mają w związku z działalnością produkcyjną z różnymi instytucjami lub osobami. Kontakty te w ciągu roku wynoszą od 300 do 750 ogółem, w tym od 270 do 500 na terenie wsi lub gospodarstwa.

Na tej podstawie autor wysuwa postulat podjęcia funkcjonowania nowego systemu, polegającego na integracji pionowej w dziedzinie zaopatrzenia, zbytu i usług dla rolnictwa.

Wprowadzenie systemu integracji pionowej może stać się bodźcem przeobrażeń ustrojowych. Indywidualnie i wszechstronnie produkujący wytwórcy rolni przechodzą na tej drodze do produkcji wyspecjalizowanej, intensywnej, planowej i kierowanej. Te zmiany ekonomiczne mogą wpływać na przeobrażenie socjologiczne

w formie dobrowolnego przekazywania przez chłopów prawa decyzji na rzecz przedsiębiorstwa-integratora. Jakie instytucje byłyby najbardziej przygotowane do spełnienia tej roli pozostaje na razie kwestią otwartą.

SIEMIONOW W.: Istoczniki obrazowania osnovnych i oborotnych fondow w sowchozach i ich ispolzowanie (Źródła tworzenia środków trwałych i obrotowych w sowchozach i ich wykorzystanie). *Ekonomika Sielskowo Choziajstwa*, Moskwa 1964, nr 4, s. 30—43.

W artykule, który stanowi wykład na zaocznym uniwersytecie, podane są zasady rozrachunku gospodarczego i gospodarki finansowej w sowchozach, jak też podane są wyniki tej gospodarki w ostatnich latach.

Autor przytoczył dużą ilość danych informujących o finansowaniu sowchozów z budżetu państwa, tworzeniu środków trwałych i obrotowych, rozmiarach amortyzacji, inwestycji itp. Znaczna część tych informacji oświetla sprawę od formalnej strony gospodarki finansowej. Brak jednak danych charakteryzujących ostateczne wyniki finansowe — zyski lub straty.

SONDEL J.: Aspekt ekonomiczny substytucji niektórych czynników produkcji przez postęp techniczny. *Roczniki Nauk Rolniczych*, Warszawa 1964, Tom 77-6-2, s. 375—393. Streszczenie rosyjskie i angielskie.

Postęp techniczny jako doskonalenie środków produkcji oraz metod wytwórczości i przedmiotowych warunków pracy może powodować zastępowanie w określonej mierze niektórych czynników produkcji, jak pracy żywej pracą uprzedmiotowioną, kapitału i ziemi przez pracę żywą i uprzedmiotowioną w różnej postaci.

W miarę postępu technicznego produkcja rolna staje się w coraz mniejszym stopniu rezultatem działania przyrody, a w coraz większym zastosowania kapitału i pracy. Jednak możliwość substytucji sił przyrody przez pracę żywą i uprzedmiotowioną jest ograniczona.

Autor szczegółowo rozważa substytucję gleby przez nawożenie, meliorację i eksploatację nieużytków. Omawia też przemysłowe wytwarzanie pasz jako wyraz postępu technicznego w żywieniu inwentarza.

STEGMANN H.: Methoden und Ergebnisse der Messung der Arbeitproduktivität in landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaften (Metody i osiągnięcia mierzenia wydajności pracy w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych). *Die Deutsche Landwirtschaft*, Berlin 1964, nr 4, s. 158—161.

Instytut Ekonomiki Rolnej w Neetzow prowadzi szerokie badania nad zagadnieniem normowania pracy w rolnictwie. Na tym tle zarysowują się nowe zagadnienia teoretyczne i praktyczne związane z samą istotą wydajności pracy i jej mierzenia.

Omawiany artykuł zawiera szereg rozważań z tym związanych, ilustrowanych odpowiednio liczbami. Autor dochodzi do wniosku, że przyjmowanie jako miernika wydajności pracy tylko pracy żywej może prowadzić do fałszywych wniosków odnośnie użycia całej pracy włożonej, tj. żywej i uprzedmiotowionej. Jako przykład podaje, że w latach 1958—1960 nakład pracy żywej w 5 zbadanych spółdzielniach produkcyjnych wzrósł o 5%, wówczas gdy poziom włożonej całej pracy nie wykazał wzrostu.

TOMCZAK F.: Wpływ poziomu uprzemysłowienia regionu na czynnik pracy w rolnictwie. *Roczniki Nauk Rolniczych*, Warszawa 1964, Tom 77-b-2, s. 395—426. Streszczenie rosyjskie i angielskie.

W strukturze ekonomicznej gospodarstw chłopskich indywidualnych w rejonie uprzemysłowionym i nie uprzemysłowionym zaznacza się wyrównywanie dysproporcji międzyregionalnych. Do tego wniosku dochodzi autor na podstawie zbadania 6 wsi w uprzemysłowionym powiecie Pruszków i 6 wsi powiatu rolniczego Łosice. Oznacza to przenoszenie skutków skoncentrowanego procesu uprzemysławiania i urbanizacji na odleglejsze rejony kraju.

Uzasadnienie tej tezy autor czerpie z analizy warunków produkcji w badanych wsiach, bilansu siły roboczej i migracji ludności rolniczej. Analizując wymienione czynniki w podanej wyżej kolejności nie szereguje ich według stopnia oddziaływania na procesy niwelacyjne zachodzące w zbadanych powiatach, lecz przeciwnie, za czynnik pierwszy i uzasadniony uważa migracje ludności, przede wszystkim odpływ nadmiaru ludności ze wsi do miast.

Przy sposobności rozważyć szereg zagadnień teoretycznych z zakresu lokalizacji produkcji rolnej na tle prawa Thünera i wypowiedzi Löscha.

UCHYTIŁ J.: **Rozmístění zemědělské výroby v ČSSR** (Rozmieszczenie produkcji rolnej w Czechosłowackiej Socjalistycznej Republice). *Zemědělská Ekonomika*, Praga 1964, nr 1—2, s. 106—117.

Artykuł podaje teoretyczny sposób optymalizacji produkcji rolnej w układzie przestrzennym. Sposób ten nie zawiera żadnych liczbowych danych, które by odnosiły go do Czechosłowacji, przeciwnie, podany jest schemat abstrakcyjny, który — jeżeli jest prawidłowy — może mieć zastosowanie w każdym kraju.

Metoda zaprezentowana przez autora ma na celu uniknięcie zbyt dużej ilości elementów rachunku. Np. w warunkach Czechosłowacji przy 8 tys. przedsiębiorstw, 130 rodzajach działalności, 50 ograniczeniach — rachunkiem należałoby objąć tabele zawierające 1 milion pozycji pionowych i 400 tys. poziomych. To przesądza o niemożności dokonania podobnych obliczeń i konieczności szukania metod prostszych.

YAVON D.: **Application of mathematical programming to national planning in agriculture** (Zastosowanie matematycznego programowania w planowaniu gospodarczym rolnictwa). *The Farm Economist*, Oxford 1963, nr 6, s. 256—264.

W krajach kapitalistycznych, w których produkcja rolna odbywa się w warunkach wolnej konkurencji, poziom i struktura produkcji jest wynikiem współdziałania polityki państwa i aktywności przedsiębiorstw rolnych dążących do maksymalizacji dochodów.

Omawiany model matematycznego programowania w rolnictwie miał na celu analizę optymalnych nakładów na nawadnianie i uprawę zbóż i warzyw w rolnictwie izraelskim. Skonstruowany przez autora model optymalizacji produkcji tych upraw pozwolił na teoretyczne opracowanie przewidywanych rozmiarów (planu) produkcji, który w odniesieniu do roku 1960 był sprawdzony z faktycznie uzyskaną produkcją. W odniesieniu do buraków cukrowych, warzyw i ziemniaków stwierdzono dużą zgodność produkcji planowanej — jako optymalnej — z produkcją faktycznie osiągniętą. W odniesieniu do bawełny rachunek ten zawiódł całkowicie. Autor tłumaczy to tym, że bawełna stosunkowo niedawno jest wprowadzona w Izraelu i rolnicy preferowali inne rośliny (orzechy ziemne, kukurydza, proso).

Poza końcowymi wnioskami z omawianej analizy autor żadnych danych liczbowych dotyczących kryteriów optymalizacji produkcji nie podaje. Artykuł przeto należy traktować jako interesujący przyczynek teoretyczny.

ZALCMAN L., MAKAROW N.: **Sistemy chozajstwa i proizvodstwiennye tipy sielskochozajstwiennych predpriijatij** (Systemy gospodarstwa i typy produkcyjne przedsiębiorstw rolnych) *Ekonomika Sielskowo Chozajstwa*, Moskwa 1964, nr 5, s. 68—77.

Dla określenia naukowo uzasadnionego systemu gospodarstwa w poszczególnych przedsiębiorstwach niezbędne jest ustalenie rejonizacji produkcji w innych gospodarstwach tego samego typu produkcyjnego. Do jednolitego typu produkcyjnego należą gospodarstwa jednakowe pod względem socjalnego charakteru (sowchozy, lub kolchozy), przeznaczenia (produkcyjne, doświadczalne), mające zbliżone warunki przyrodnicze ekonomiczne, mające podobny kierunek produkcyjny, stopień intensywności i system prowadzenia określonej działalności produkcyjnej.

Należy odróżniać typy produkcyjne: istniejące jako powstałe w określonych warunkach — przy tym nawet przodujące nie zawsze odpowiadają racjonalnym kryterium gospodarowania; planowane na przyszłość jako najbardziej racjonalne, oparte na zastosowaniu metod wypracowanych przez naukę i sprawdzonych w praktyce.

Autorzy podają przykłady charakterystyki 6 typów produkcyjnych dla różnych okęgów Związku Radzieckiego w perspektywie. Jak wynika z tych przykładów wskaźniki charakteryzujące te typy różnią się w bardzo szerokich granicach. W szczególności wahania w krańcowych wypadkach wynoszą: wartość produkcji na 1 osobodzień pracy jak 1:3; wartość produkcji towarowej na 100 rb środków trwałych jak 1:6. Wskaźniki natomiast przeliczane na jednostkę powierzchni ze względu na specyficzne warunki Związku Radzieckiego wykazują: wartość środków trwałych jak 1:18; nakład pracy jak 1:41; wartość produkcji towarowej jak 1:64.